

Olvasóink gyakran keresik fel leveleikkel a szerkesztőséget. Ezekből közlünk ebben a rovatban olyan részleteket, amelyek a folyóiratunkban megjelent írásokkal kapcsolatban kritikái megjegyzéseket, bíráló észrevételeket tartalmaznak, s amelyek szélesebb körök érdeklődésére is számot tarthatnak. Várjuk olvasóink további leveleit a szerkesztőség címén (Budapest V., Pesti Barnabás u. 1. ELTE Pedagógiai Tanszék).

CONSULTATIO

Az elmúlt esztendő cikkeiben, konferenciáin sokszor került szóba Comenius nagy posthumus műve, a *De rerum humanarum emendatione consultatio catholica*. A Magyar Pedagógia 70/3. száma LUKASZ KURDYBACHA varsói professzor szép tanulmányát közölte erről („Comenius és a korai felvilágosodás”), a 70/4. szám pedig terjedelmes részleteket közölt ebből a műből WACZULIK MARGIT fordításában. Így olvassuk e fordítás élén a mű címét magyarul: Egyetemes tanácskozás a világ bajainak megjavításáról. BAKOS JÓZSEF főiskolai tanár, a kiváló Comenius-kutató a budapesti Comenius-konferencián tartott előadásában kifogásolta ezt a címfordítást. Kifejtette: a *res humana* jelzős szerkezet egyesek szerint utal minden olyan dologra, ami jelen van a világban, ami az emberre vonatkozik, az embertől ered, de vannak, akik e szakkifejezés jelentését kitágítva így fordítják: a tudomány, a politika és a vallás összessége, együttese, illetőleg maga a világ. E műben, amelyet a fenti cím jelöl, valójában a világ, az emberi élet, az emberiség egyetemes reformjáról van szó. A jeles filológus tehát pontos magyar fordítást kívánt, de ugyanakkor azt is hangzottatta Melius Juhász Péterrel: ne csak „grammaticae, bötöre bötöt” fordítson a fordító, hanem a magyar nyelv sajátos jellegét is tükröznie kell szövegének. Emlékeztetett BAKOS professzor a Didactica Magna 1957-i német fordításának előszavában említett — egyébként régóta közismert — fordítási elvre: „szó szerint, amennyire lehet; szabadon, amennyire szükség”. Sajnos, arra nem tett javaslatot, hogy filológiaiilag szabatosan végül is hogyan kellene ezt a címet lefordítani.

Ezt pedig fontosnak tartanám, mert a következő évtizedekben az a szakkifejezés fog meggyökeresedni a szakirodalomban eme „új” Comenius-mű címeként, amelyet most kialakítanak a szakemberek, később már nehéz egy rossz műszótól eltérni (gondoljunk csak HERBERT dohos „magyar” szakkifejezéseire, senki sem tudja ma már megváltoztatni ezeket a jelentéstartalom megzavarása nélkül). Ezért azt javaslom: Comeniusnak ezt a művét *Egyetemes Tanácskozás* néven említsük ezután, ebben — azt hiszem — minden szakember megegyezhet. A folytatásban szerintem nincs lényeges különbség a következő, általam ismert variációkban: a világ bajainak megjavításáról; a világ bajainak kiküszöböléséről; az emberiség problémáinak megoldásáról; az emberiség társadalmi berendezésének reformjáról. Véleményem szerint e variánsok mind kifejezik a cím lényegi jelentését, de a hatalmas, hét kötetes mű alapvető tartalmát is.

KORONDI ISTVÁN (Győr)

ISKOLAOTTHON

A Magyar Pedagógia 70/4. számában DEÁK GÁBOR ismertette „A napközitől az egésznapos iskoláig” című tanulmányomat, amely a Tanítóképző Intézetek Tudományos Közleményei sorozatának VI. kötetében jelent meg. Az ismertető — úgy vélem — több dolgot félreértett dolgozatomban.

I. A tanulmány az iskolában folyó egésznapos nevelés formáival foglalkozik a napközitől az egésznapos iskoláig. Megvizsgálja, hogy az egyes formák mennyiben felelnek meg a társadalmi igényeknek, milyen objektív nehézségekkel, illetőleg pedagógiai problémákkal küzdenek, és milyen pedagógiai előnyeik vannak. Részletesen foglalkozik az egésznapos iskola (ma már iskolaotthonnak nevezett forma) kísérleti tapasztalataival, az új szervezeti formából következő pedagógiai tanulságokkal, pozitív tapasztalatokkal.

A tanulmánynak nem célja, hogy „végkövetkeztetésekben elemezze a napközis foglalkozások és a családi közösségek összehasonlítását”, ahogy az ismertető írja. Ez annál is inkább nehéz, sőt lehetetlen lenne, mert felvetődik a kérdés, hogy a napközis foglalkozásokat milyen családi közösségek hatásával kell összehasonlítani? A legjobb szociális, kulturális körülmények között élő,